

NEDERLANDERS & DE OLYMPISCHE SPELEN IN SOTSJI: SPORT OF POLITIEK

Lette Hogeling, Ries Kamphof, Michelle van Geffen & Christine Carabain

Tijdens de openingsceremonie van de Olympische Spelen in Sotsji loopt de lesbische ijshockeyster Caitlin Cahow met de Amerikaanse vlag. Op de vraag wat Olympische sporters moeten doen tegen Russische anti-homo wetgeving antwoordde zij: “hetzelfde als Jesse Owens”.¹ De zwarte atleet Owens won in 1936 tijdens de Olympische Spelen vier gouden medailles, in het Berlijn waar de nazi’s aan de macht waren. Owens won in stilte en protesteerde niet. Cahow ziet dan ook geen reden om de Olympische Spelen in Sotsji te boycotten.

Sport verbreedert. Bij beroemde clubs spelen mensen van meerdere nationaliteiten met elkaar. Daar speelt een Israëliër over naar een Palestijn, een Iraniër naar een Amerikaan, een blanke

Zuid-Afrikaan naar een zwarte Zuid-Afrikaan. Bij sporttoernooien kijken mensen van over de hele wereld naar indrukwekkende sportieve prestaties. Van rijke landen tot in ontwikkelingslanden² zijn topsporters helden en rolmodellen waarnaar wordt opgekeken.

De locaties van grote sporttoernooien verbreederen echter allerminst. Sterker nog, recente keuzes voor locaties van Olympische Spelen en WK’s voetbal hebben wereldwijd geleid tot forse kritiek. Sotsji 2014 is volgens sommigen één grote ‘Poetinshow’³ en Rusland een land waar de homorechten niet goed gewaarborgd zijn. In Brazilië lijken het komende WK en de Olympische Spelen van 2016 niet te resulteren in inkomsten voor de armeren en de middenklasse.⁴ Recent kwam

¹ ‘Olympian Caitlin Cahow talks Sochi and the pressure on female athletes’, <http://www.outsports.com/2013/11/13/5100998/caitlin-cahow-lesbian-olympics-hockey-sochi-go-athletes>

² <http://www.sportdevelopment.org/>

³ <http://www.amnesty.nl/nieuwsportal/nieuws/aandacht-voor-mensenrechten-bij-bezoek-koning-en-premier-aan-olympische-poetins>

⁴ Sinnot, J. (2013), ‘A fair World cup deal for Brazil?’ http://edition.cnn.com/2013/06/24/sport/football/brazil-protests-fifa-tax/?hpt=isp_cl

bovendien in het nieuws dat bij het bouwen van stadions voor het WK voetbal in Qatar van 2022 alleen in 2013 al 185 Nepalese gastarbeiders zijn omgekomen.⁵ De verantwoordelijkheid voor de keuze van de locatie voor deze sporttoernooien ligt bij het Internationaal Olympisch Comité (IOC)⁶ en de Wereldvoetbalbond (FIFA). In 2007 besloot het IOC de winterspelen van 2014 toe te kennen aan Sotsji (Rusland). Sotsji won afgetekend van concurrenten Salzburg (Oostenrijk) en Pyeongchang (Zuid-Korea). Of dat nu kwam door een vloeiend Engels en Frans sprekende Poetin, de belofte van compacte Spelen of een rooskleurig financieel plaatje, deze keuze is toen met overtuiging gemaakt door de hoogwaardigheidsbekleders.⁷ Zoals NOC-NSF directeur Gerard Dielessen recent constateerde: “In de toekomst is het wellicht wijs dat het IOC mensenrechten meeneemt in de criteria voor toewijzing van een gastland”.⁸

Zoals gebruikelijk⁹ woedt in de weken en maanden voor de sporttoernooien een stevige discussie¹⁰: Als Bondskanselier Merkel, president Hollande en president Obama niet naar de opening van de Spelen Sotsji gaan, waarom gaat Nederland dan wel met zowel de premier, een minister én Koninklijk paar? En is het, zoals Arnon Grünberg in De Volkskrant constateerde ‘laf en hypocriet’ om wel op televisie te kijken naar de Olympische Spelen als je kritiek hebt op Rusland?¹¹

Deze vragen gaan voorbij aan de sporters zelf. Bij hen staat de focus op de sportieve prestatie op het sportevenement centraal. Maar wat kunnen en mogen deelnemende topsporters doen? Het Olympisch Handvest is er duidelijk over. Politieke uitingen in en rondom stadions zijn verboden. Maar zoals Freedom House stelt: ‘non-discriminatie’ is ook een Olympisch beginsel. Sporters kunnen hier tijdens persconferenties aandacht aan besteden.¹²

(Ex-)sporters, politiek en diplomatie

Ze zijn er zeker wel: sporters die geraakt worden door internationale politieke en maatschappelijke ontwikkelingen en die naast het veld ook een diplomatieke prestatie proberen te leveren, vooral na hun carrière. Maar er zijn weinig van deze ‘sportdiplomaten’ en bovendien met wisselend succes. Naar Clarence Seedorf werd en wordt geluisterd, oud-voetballer George Weah was presidentskandidaat in Liberia en in Oekraïne is oud-bokser Vitali Klitschko oppositieleider die de Oost-Europeanen probeert te bewegen richting de EU. Basketballer Dennis Rodman bezorgt de Amerikaanse regering echter flinke hoofdbrekens door bezoeken aan zijn ‘vriend’, de Noord-Koreaanse leider Kim-Jong Un.

Wat vinden Nederlanders nu van de verantwoordelijkheid van sporters in het aanpakken van mensenrechten? Heeft de discussie over homo- of mensenrechten en politiek de Nederlanders bereikt of associëren zij de Olympische Spelen in Sotsji vooral met sport en in het bijzonder schaatsen? Vinden Nederlanders dat de Nederlandse sporter hun morele verantwoordelijkheid moeten nemen of hoeven zij zich alleen met hun sport bezig te houden? En vooral er voor te zorgen dat zij veel gouden medailles terug brengen naar Nederland? NCDO voerde een representatieve peiling hierover uit onder 999 Nederlanders van 18 jaar en ouder.

⁵ <http://www.theguardian.com/world/2014/jan/24/qatar-2022-world-cup-185-nepalese-workers-died-2013>

⁶ International Olympic Committee (2013) Factsheet: Roles and Responsibilities during the Olympic Games. Update December 2013.

http://www.olympic.org/Documents/Reference_documents_Factsheets/Roles_and_responsibilities.pdf

⁷ Bob van den Bos (2013) ‘Sotsji: Olympisch ideaal te koop’ Internationale Spectator, vol. 67, no, 12, p. 15-16.

⁸ <http://nos.nl/os2014/artikel/597630-meer-aandacht-mensenrechten.html>

⁹ Harm J. Hazewinkel (2001) ‘Sport, buitenlandse politiek en mensenrechten: Olympische spelen als spiegel van het wereldgebeuren’. Internationale Spectator, LV, nr. 10, p. 509-515.

¹⁰ <http://www.oneworld.nl/lezen/opinie/10-argumenten-voor-een-boycot-van-sotsji-2014>

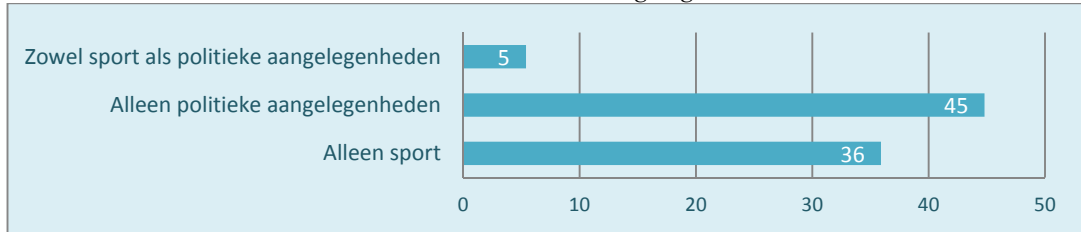
¹¹ <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3184/opinie/article/detail/3576492/2014/01/13/Grunberg-Iedereen-kan-zelf-de-Olympische-Spelen-boycotten-Kijk-niet.dhtml>

¹² <http://freedomhouse.org/russia-eve-sochi#.UuDJNdRgXZ4>

Nederlanders associëren Spelen in Sotsji vooral met politieke kwesties

Bijna de helft van de Nederlanders (45%) denkt uitsluitend aan politieke kwesties zoals homorechten, aanslagen en geldverspilling wanneer gevraagd wordt naar hun eerste gedachten bij de

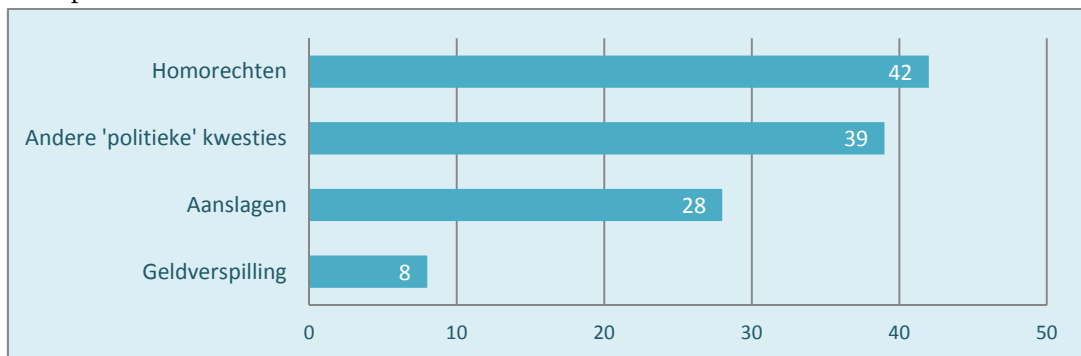
Olympische Spelen in Sotsji. Een kleiner deel van de Nederlanders (36%) associeert deze Spelen alleen met sport¹³. Slechts vijf procent van de Nederlanders noemt beide aspecten. Daaruit kunnen we concluderen dat de helft van de Nederlanders deze Spelen niet los ziet van (politieke) aangelegenheden

Figuur 1. Wat is het eerste waaraan u denkt bij de Olympische Spelen in Sotsji? (% genoemd, n= 427¹⁴)

Nederlanders die bij Spelen in Sotsji aan politiek denken noemen vooral homorechten (42%). Een vergelijkbaar deel van de Nederlanders (39%) denkt aan meer algemene 'politieke' zaken zoals corruptie en machtsmisbruik en de keuze

voor Rusland als gastland voor de Olympische Spelen. Verder wordt de dreiging van aanslagen genoemd (28%) en acht procent van de Nederlanders associeert de Spelen met 'geldverspilling'

Figuur 2. Welke politiek aangelegenheden? (% genoemd, n= 222¹⁵)

Nederlanders die bij de Spelen enkel denken aan sport zijn vaker laagopgeleid

Wat onderscheidt Nederlanders die de Spelen in Sotsji alleen met sport associëren van hen die hierbij vooral aan politieke kwesties denken? De Nederlanders die de Olympische Spelen associëren met sport zijn vaker laag opgeleid. Ook vinden zij vaker dat dat mensenrechten niets te maken hebben met de Olympische Spelen. Voor deze groep Nederlanders staan de Spelen volledig in het teken van sport. Ook geven zij vaker aan dat de mogelijkheden om te demonstreren in Sotsji beperkt moeten worden. Daarentegen vinden Nederlanders die bij de Spelen in Sotsji allereerst aan politieke onderwerpen denken, dat de mogelijkheden om

aandacht te vragen voor politieke kwesties ook tijdens een sportevenement benut moeten worden: iedereen moet kunnen demonstreren in Sotsji. Ook kunnen Nederlandse supporters volgens de laatste groep een signaal geven door niet af te reizen naar Rusland. Ten slotte vinden Nederlanders die aan politieke onderwerpen denken, vaker dat de Spelen óók te maken hebben met mensenrechten, en niet alleen met sport.

Nederlanders vinden dat IOC mensenrechten mee moet nemen bij keuze voor gastland

Wie moet er volgens Nederlanders aandacht vragen voor homo- of mensenrechten tijdens de Spelen? Nederlanders zien die actievere rol vooral

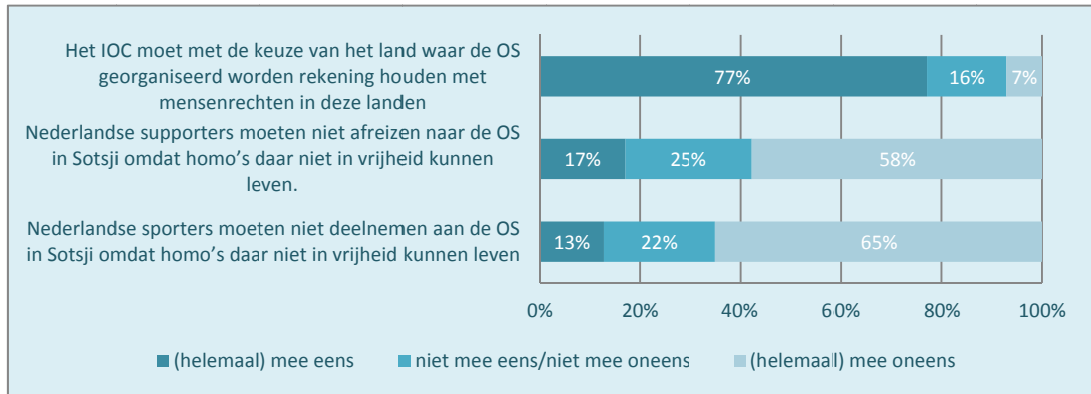
¹³ Het resterende deel van de respondenten gaf aan een andere of geen associatie te hebben met de Olympische Winterspelen in Sotsji.

¹⁴ De helft van de respondenten is gevraagd waar zij als eerste aan denken bij de Olympische Spelen in Sotsji. De andere helft is een vraag voorgelegd over een ander sportevenement. Deze vraag is in de analyse voor deze factsheet buiten beschouwing gelaten.

¹⁵ Figuur bevat alleen gegevens van respondenten die denken aan een 'politieke kwestie' (n = 222).

voor het IOC. Ruim driekwart van de Nederlanders (77%) geeft aan dat het IOC bij de keuze voor het land waar de Olympische Spelen georganiseerd worden rekening moet houden met de mensenrechten in dit land. Slechts 17 procent van de Nederlanders vindt

daarentegen dat supporters aandacht moeten vragen door niet mee te reizen naar Sotsji. Een kleine minderheid van de Nederlanders (13%) geeft daarnaast aan graag een boycot van de Spelen als signaal van Nederlandse sporters te zien.

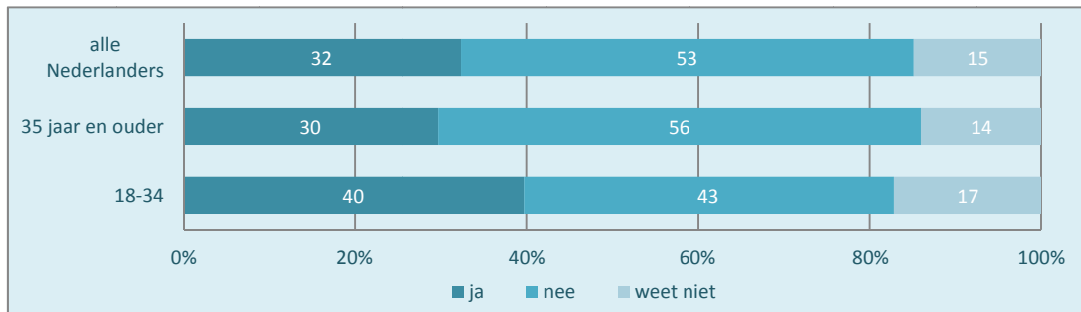

Figuur 3. Stellingen over de actieve rol van sporters, supporters en het IOC wat betreft mensenrechten en homorechten (% gewogen resultaten, n = 999).

Jongere Nederlanders vinden vaker dat sporters aandacht kunnen vragen voor de schending van homorechten

Ruim de helft van de Nederlanders (53%) vindt niet dat Nederlandse sporters tijdens de Olympische Spelen iets zouden moeten doen om de rechten van homo's onder de

aandacht te brengen. Bijna een derde (32%) vindt dat sporters die verantwoordelijkheid wel hebben in Sotsji. Opvallend is dat jongere Nederlanders (18 tot 34 jaar) vaker dan oudere Nederlanders vinden dat de Nederlandse sporters tijdens de Spelen iets moeten doen om aandacht te vragen voor homorechten.

Figuur 4. Nederlandse sporters zouden tijdens de Olympische Spelen iets moeten doen om de rechten van homo's onder de aandacht te brengen (% gewogen resultaten, n = 999).

Daarnaast zien we dat Nederlanders uit een hogere sociaaleconomische klasse liever een actie vanuit de sporters zouden zien dan Nederlanders uit de lagere sociaaleconomische klassen. Hetzelfde geldt ook voor werkende Nederlanders ten opzichte van Nederlanders zonder werk; werkenden geven vaker aan dat sporters actie zouden moeten ondernemen.

Verantwoording

Het onderzoek is tussen 23 en 29 januari 2014 uitgevoerd via de CAWI-methode (computer-assisted web interviewing). De

online steekproef is door TNS NIPO getrokken uit de TNS NIPO Consumerbase, het panel voor Nederlandse burgers/consumenten. Om tot een representatieve steekproef van Nederlanders te komen zijn quota gesteld op geslacht, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte, regio en stemgedrag 2012. In totaal werden 1.443 mensen uitgenodigd deel te nemen, en namen 999 mensen deel (respons 69%) aan deze studie. Een weegfactor is toegevoegd om de verzamelde gegevens representatief te maken voor Nederlander 18 jaar en ouder.